

Danske Elitearbejderes Forbrug.

Af

Adolph Jensen og Michael Koefoed.

Da det kgl. danske Landhusholdningsselskab i 1893 nedsatte et Toldudvalg, blev der efter Initiativ af Medlemmer af dette, nemlig Kaptajn J. C. la Cour og Professor V. Falbe Hansen, indsamlet en Del Regnskaber, der angav Forbruget af toldpligtige Varer i de forskellige Samfundslag indenfor Landbefolkningen (Proprietærer, Gaardmænd, Husmænd og Indsiddere).*)

I Erkendelse af den store Betydning, som et nøje Kendskab til Befolkningens Forbrugsforhold har, besluttede Bestyrelsen for Universitetets statistiske Laboratorium at søge de saaledes foreliggende, i visse Henseender ufuldstændige Oplysninger supplerede ved Tilvejebringelse og statistisk Bearbejdelse af et større Antal Husholdningsregnskaber fra Land og By. Til det nævnte Formaal erholdt Laboratoriet, efter derom fremkommet Andragende, paa Finansloven for 1894—95 en extraordinær Bevilling paa 500 Kr.

---

*) En Del Resultater af den paa dette Materiale byggede Undersøgelse findes i: »Landbruget og Toldreformen«. Udvalgsbetænkning til det kgl. danske Landhusholdningsselskab i København 1894. Bilag II. Jfr. »Tidsskrift for Landøkonomi.« 1894.

Danske Elitearbejderes Forbrug.

Af

Adolph Jensen og Michael Koefoed.

Da det kgl. danske Landhusholdningsselskab i 1893 nedsatte et Toldudvalg, blev der efter Initiativ af Medlemmer af dette, nemlig Kaptajn J. C. la Cour og Professor V. Falbe Hansen, indsamlet en Del Regnskaber, der angav Forbruget af toldpligtige Varer i de forskellige Samfundslag indenfor Landbefolkningen (Proprietærer, Gaardmænd, Husmænd og Indsiddere).*)

I Erkendelse af den store Betydning, som et nøje Kendskab til Befolkningens Forbrugsforhold har, besluttede Bestyrelsen for Universitetets statistiske Laboratorium at søge de saaledes foreliggende, i visse Henseender ufuldstændige Oplysninger supplerede ved Tilvejebringelse og statistisk Bearbejdelse af et større Antal Husholdningsregnskaber fra Land og By. Til det nævnte Formaal erholdt Laboratoriet, efter derom fremkommet Andragende, paa Finansloven for 1894—95 en ekstraordinær Bevilling paa 500 Kr.

---

*) En Del Resultater af den paa dette Materiale byggede Undersøgelse findes i: »Landbruget og Toldreformen«. Udvalgsbetænkning til det kgl. danske Landhusholdningsselskab i København 1894. Bilag II. Jfr. »Tidsskrift for Landøkonomi.« 1894.

Den begrænsede Størrelse af de saaledes til Raadighed staaende Pengemidler medførte imidlertid, at man nødvendigvis maatte holde sig indenfor et snævert Omraade, og man valgte da at begynde med at søge Oplysninger for Arbejderbefolkningens Vedkommende. Erfaringen har nemlig vist, at det indenfor Middelstanden er temmelig vanskeligt at erholde Husholdningsregnskaber i et tilstrækkeligt Antal, blandt andet fordi Forholdene her ere saa forskelligartede, at der maatte have et meget stort Antal Regnskaber, for at det kunde blive muligt at udlede de nødvendige Gennemsnitsresultater med tilstrækkelig Sikkerhed. Derimod kunde man for Arbejdernes Vedkommende, som mere leve »fra Haanden i Munden« være vis paa at faa temmelig nøjagtige Besvarelser af Spørgsmaal, som angik det ugentlige Forbrug af de enkelte Varer. Her ere Forholdene desuden saa homogene, at man lettere kan faa det typiske frem.

De Oplysninger angaaende Arbejdernes Forbrug, som tidligere ere blevne offentliggjorte her i Danmark,*) lide i Almindelighed af den Mangel, at Materialet har været temmelig lille, hvortil kommer, at de

---

*) Se navnlig: »Arbejdernes økonomiske Vilkaar i Danmark«, Udgivet af Indenrigsministeriet. 1872. — Th. Sørensen: »Et Bidrag til Belysning af Købstadarbejdernes Vilkaar«, Kbh. 1880. — Samme: »Markarbejdernes Vilkaar i jyske Hedeamter«, Kbh. 1881. — Samme: »Forholdet mellem Udgiften til Kosten og Totaludgiften hos Familier paa forskelligt Velstandstrin«, Nationaløkonom. Tidsskr. 1888. — »Sygeforsikring og Alderdomsforsørgelse«. Betænkning afg. af det paa de københavnske og frederiksbergske Sygekassers Fællesmøde den 29. og 30. August 1883 nedsatte Udvalg. Udarbejdet af P. Knudsen. Kbh. 1888. — Th. Sørensen: »Minimum af Kostudgiften«, Nationaløkonomisk Tidsskr. 1891.

nu ere forældede, idet Lønningsforholdene og Levevilkaarene indenfor Arbejderbefolkningen i de seneste Aar ere undergaaede betydelige Forandringer. Selv om man derfor af disse tidligere Undersøgelser har kunnet høste gavnlige Vink, kunne de dog kun faa Betydning ved de Sammenligninger, som de paa enkelte Punkter muliggøre.

For Udlandets Vedkommende foreligger der en Mængde Budgetsamlinger og tildels meget indgaaende Undersøgelser paa Forbrugsstatistikens Omraade.*) Men de herhen hørende Forhold ere i den Grad uensartede i de forskellige Lande, at Tallene næppe i noget Tilfælde lade sig overføre fra det ene Land til det andet.

Hovedvanskeligheden ved Tilvejebringelsen af en Forbrugsstatistik er Fremskaffelsen af et tilstrækkelig stort og paalideligt Materiale. Dette skulde helst baseres paa Husholdningsregnskaber, men selv hvor der føres et Regnskab — og dette er vist nok meget ualmindeligt — er Posteringen ikke altid saadan, at Regnskabet er brugeligt for det her omhandlede Formaal, ligesom Folk ofte ere utilbøjelige til at stille deres

---

*) Af fremmed Literatur kan anføres følgende: Gruber »Die Haushaltung der arbeitenden Klassen.« (Staatsw. Studien, 1 Bd. 4. Heft.) Jena 1887. — Hampke: »Das Ausgabebudget der Privatwirtschaften.« 1888. — E. R. Gould: »Die Lage der arbeitenden Klassen in den Hauptkulturländern.« (Jahrbücher f. Nationalökonomie und Statistik. III Folge, V. Bd., 1893.) — E. Cheysson et A. Toqué: »Les budgets comparés des cent monographies de familles publiées d'après un cadre uniforme.« (Bulletin de l'institut international de statistique. Tome V. 1890). — Urban v. Feilitzen: »Tjenare, Statare och Torpare.« (Skrifter utgifna af Lorénska Stiftelsen. Nr. 1, 6 og 7. Stockholm 1890, 91 og 92).

Optegnelser til Raadighed for Undersøgeren. Men selv hvor der ikke føres detailleret Regnskab, vil det dog ofte være muligt for Husmoderen nogenlunde nøjagtigt at opgive det ordinære ugentlige Forbrug. For at komme i Besiddelse af saadanne Oplysninger henvendte Laboratoriet sig til Forretningsfører, Landstingsmand P. Knudsen, som beredvillig efterkom Opfordringen og paatog sig at udsende c. 900 Spørgeskemaer til Fagforeninger rundt om i Landets forskellige Egne.

Arten af de saaledes tilvejebragte Oplysninger vil fremgaa af det følgende. Her skal kun bemærkes, at der ved denne første større Undersøgelse i sit Slags frembød sig adskillige tvivlsomme Spørgsmaal, med Hensyn til hvilke vi under Arbejdets Fremadskriden have høstet Erfaringer, som ved senere Undersøgelser ville kunne drages til Nytte. Ved Valget af de Spørgsmaal, som burde medtages paa Skemaet, var det heller ikke ganske let at træffe den rette Balance mellem de to Hensyn: paa den ene Side at medtage, hvad Undersøgelsens Fuldstændighed krævede, og paa den anden Side saa lidt som muligt at besvære de Paagældende. Blandt de Varer, som man af det sidst nævnte Hensyn undlod at optage paa Spørgeskemaet, burde vist nok flere (f. Ex. Hvedemel og Ærter) have været medtagne. Imidlertid have en Del af Besvarerne selv tilføjet Oplysninger om Forbruget af disse Varer.

Et Hovedspørgsmaal bliver det nu, om vi af det saaledes tilvejebragte Materiale tør danne os et Billede af Arbejderbefolkningens normale gennemsnitlige Forbrug. Hertil maa da først svares, at Tallene i første Række oplyse det normale Forbrug i gode Tider

med fuldt Arbejde og fuld Fortjeneste, men da Skemaerne tillige indeholde ret fyldige Oplysninger saavel om Arbejdsledigheden som om Forbrugets Størrelse i arbejdsledige Perioder, ville vi kunne danne os en Mening om, hvormeget Tallene skulle reduceres for at give det virkelige Forbrug Aaret igennem. Det ligger dernæst i Sagens Natur, at man ved en saadan Undersøgelse som den foreliggende væsentlig vil faa Svar fra saadanne Arbejdere, som med Hensyn til økonomisk Sans staa et Trin højere end Flertallet, og hvis Fortjeneste og Lefevod ligger over det almindelige Niveau. Saa meget mere maatte dette blive Tilfældet her, hvor man af Hensyn til Omkostningerne ved Undersøgelsen maatte begrænse Antallet af udsendte Skemaer mere end ønskeligt. Undersøgelsens egentlige Genstand er saaledes Elitearbejdernes Forbrug.

Spørger man saa videre, om Undersøgelsen er lykkedes, om Materialet er af en saadan Beskaffenhed, at man tør bygge paa det, da er Svaret dette, at den Vilkaarlighed, som naturligvis undertiden har gjort sig gældende ved Udfyldningen af Skemaerne, ikke kan formodes at have influeret paa Resultaternes Rigtighed, som Helhed betragtet. Vi mene dernæst, at vi ikke have forsømt at anvende den Forsigtighed ved Bearbejdelsen, som paabydes af Iagttagelsernes begrænsede Antal og de deraf følgende Spring i Tallene.

Det samlede Antal af Besvarelser var 361, nemlig 85 fra København, 119 fra Provinskøbstæderne og 157 fra Landdistrikterne.

Oplysningerne om Forbrugets Størrelse maatte, for at give Udbytte, suppleres med en Statistik over Detailpriserne i Landets forskellige Dele. En saa-

dan tilvejebragtes ved direkte Henvendelse til en stor Mængde Handlende (deriblandt Forbrugsforeninger), som opgav den lokale Pris for ganske smaa Kvantiteter af de af Arbejderne almindeligst efterspurgte Varer. Da de Gennemsnitspriser, vi ad denne Vej have fundet, stemme ret godt med de Priser, som findes opførte paa en Del af Forbrugsskemaerne, maa ogsaa denne Del af Undersøgelsen siges at have givet gode Resultater.

En Arbejder-Husstand her i Danmark tæller i Almindelighed gennemsnitlig 4 Personer, nemlig 2 Voxne og 2 Børn. Naar vi ikke desto mindre i det følgende gaa ud fra 5 Individuer som det normale, har dette sin Grund i, at vort Emne ikke er Arbejderbefolkningen i Almindelighed, men denne Befolknings Kærnetropper, de bedst lønnede Arbejdere. Og her synes den normale Husstand at være noget større end for Arbejderbefolkningen som Helhed. I det mindste viser det foreliggende Materiale et Gennemsnit af endog over 5 Personer pr. Husstand.*)

Vi ville da først betragte en saadan Normal-families Forbrug i saadanne Tider, hvor Manden har

---

*) Dette Forhold er let forklarligt. Vi skulle blot minde om den betydelige Rolle, de ydre Kaar spille med Hensyn til Børnedødeligheden. (Se Th. Sørensen: Børnedødeligheden i forskellige Samfundslag i Danmark. København 1883. — M. Rubin og H. Westergaard: Ægteskabsstatistik paa Grundlag af den sociale Lagdeling. København :890.)

fuldt betalt Arbejde hver Dag, altsaa under de gunstigste Forhold.*) Af de mange Varer, som Undersøgelsen omfatter, skulle vi dog indskrænke os til at omtale enkelte, som maa antages at have særlig Interesse.

Forbruget af det vigtigste Fødemiddel, Rugbrød, er meget fast. Indenfor samme Befolkningsklasse konsumeres der omtrent det samme Kvantum Brød pr. Individ, hvad enten Familien er stor eller lille. Derimod er der her en Forskel mellem Land og By, idet Landboerne gennemgaaende forbruge mere Brød end Byboerne. Det ugentlige Forbrug pr. Familie (à 5 Medlemmer) er:

Haandværkere i København	18,3 Pd.
Haandværkere og Daglejere i Købstæderne .	17,3 »
Haandværkere paa Landet paa egen Kost . .	22,5 »
Daglejere paa Landet paa egen Kost	22,8 »

Af andre Varer med et temmelig fast Forbrug skal nævnes: Sukker, Kaffe og Cikorie. Det synes som om der for disse Varers Vedkommende har dannet sig en fast Norm for Forbruget indenfor samme Befolkningsklasse. Forbruget af Sukker viser dog, som det senere skal paapeges, en vis Elasticitet i økonomisk ugunstige Perioder. Det ugentlige Forbrug af de nævnte tre Varer er:

---

*) For Landdistrikternes Vedkommende referere de følgende Tal sig dog til det gennemsnitlige ugentlige Forbrug hele Aaret igennem.

	Sukker Pd.	Kaffe Pd.	Cikorie Pd.
Haandværkere i København	3,3	0,4	0,22
Haandv. og Daglejere i Købstæderne . . .	3,1	0,4	0,24
Haandv. paa Landet paa egen Kost . . .	2,2	0,4	0,21
Daglejere paa Landet paa egen Kost . . .	2,0	0,4	0,25

Mindre regelmæssigt er Forbruget af Smør og Ost. Det er, som om de stærkt svingende Priser paa disse Varer influere paa Forbruget, saaledes at man f. Ex., naar Smørret er dyrt, erstatter det med Fedt.

	Smør Pd.	Ost Pd.
Haandværkere i København	2,3	1,25
Haandv. og Daglejere i Købstæderne	2,6	1,4
Haandv. paa Landet paa egen Kost.	2,2	1,6
Daglejere paa Landet paa egen Kost	2,0	1,2

Kød, Mælk og Æg ere endelig de Fødemidler, som vise den største Bevægelighed i Forbruget. For Kød og Æg er dette ganske naturligt, da disse Varer aabenbart ere de kostbareste i Arbejderens Budget. At Forbruget af Mælk er meget varierende, staar formentlig i Forbindelse med Børnenes Alder, idet Forbruget aftager, efterhaanden som Børnene voxe til. Ugentlig forbruges af disse Varer:

	Kød og Flæsk	Æg	Mælk
	Pd.	Stk.	Potter
Haandværkere i København	6 ₁₉	13	8
Haandv. og Daglejere i Købstæderne . .	6 ₁₂	10	11 ₁₄
Haandv. paa Landet paa egen Kost . . .	4 ₁₇	7	22
Daglejere paa Landet paa egen Kost . .	3 ₁₅	4	14

Forskellen mellem By- og Landarbejdernes Forbrug af disse Varer er paafaldende. For de to førstes Vedkommende spores den ikke ubetydelige Forskel i Velstandsforholdene. Iøvrigt er det jo muligt, at Landarbejderne bruge noget mere af disse Varer end opgivet (Flæsk, Fjerkræ og Æg af egen Avl). For Mælkens Vedkommende er Prisforskellen saa stor, at det større Forbrug paa Landet let forklares.

Af Forbrugsartikler udenfor Fødemidlernes Række skal kun anføres Sæbe og Petroleum:

	Sæbe	Petroleum
	Pd.	Potter
Haandværkere i København	1 ₁₁₂	2 ₄₅
Haandv. og Daglejere i Købstæderne	1 ₁₂₀	2 ₀₈
Haandv. paa Landet paa egen Kost	0 ₆₃	1 ₆₀
Daglejere paa Landet paa egen Kost	0 ₆₂	0 ₉₀

Ogsaa her spiller Forskellen mellem Land og By en stor Rolle. Livet i Byerne stiller Krav til Renligheden, som ikke kendes paa Landet (Brugen af hvidt Linned o. s. v.). Heraf det større Forbrug af Sæbe.

Paa den anden Side gaar man tidligt i Seng paa Landet, hvorved Forbruget af Petroleum bliver mindre end i Byerne.

De her anførte Tal give kun et ufuldkomment Indblik i Arbejderbefolkningens Forbrug. Mere Udbytte vil man have af en Betragtning af de forbrugte Varers Værdi, fordi man her kan sammenfatte Resultaterne i nogle faa, let overskuelige Summer.

Da imidlertid den tilvejebragte Prisstatistik har ikke ringe selvstændig Interesse, skulle vi her indskyde dens Resultater med nogle faa orienterende Bemærkninger. (Se omstaaende Tabel).

Ved Betragtningen af disse Tal synes det paa-faldende, at Detailpriserne paa Landet for mange Varers Vedkommende ere lavere end i Byerne. Dette er nu ret forklarligt med Hensyn til Brød, Kød, Smør og Ost, medens det synes forunderligt, at Kolonialvarer kunne sælges billigere paa Landet end i Byerne. For en Del har dette vel sin Grund i, at adskillige af Oplysningerne om Landdistrikternes Priser hidrøre fra Forbrugsforeninger, men væsentligst beror det vist nok paa, at Driftsudgifterne for en Købmand paa Landet ere langt lavere end de tilsvarende Udgifter i Byerne. Om end Transporten fordyrer Varen en Del, opvejes dette fuldt ud af den billigere Boutiksleje; og Udgifterne til Reklame og lignende forsvinde ganske paa Landet. For nogle Varers Vedkommende er Prisforskellen dog saa stor, at man maa antage, at den almindeligst brugte Kvalitet er ringere paa Landet end i Byerne. Dette gælder navnlig Kaffe, Cikorie og

Prisforholdet stillede sig i Efteraaret 1894 saaledes:

	København	Køb- stæderne	Landet
	Øre	Øre	Øre
Sago . . . . . pr. Pd.	24 ₁₅	22 ₃₇	21 ₁₆
Risgryn . . . . . —	20 ₁₆	18 ₁₇	18 ₃₁
Rismel . . . . . —	18 ₁₀	18 ₁₁	18 ₃₁
Sukker . . . . . pr. 1/2 Pd.	10 ₁₆	9 ₅	9 ₉
Kaffe . . . . . » 1/4 »	40	34 ₃₁	27 ₁₈
Cikorie . . . . . » 1/4 »	7 ₁₆	6 ₁₂	5 ₁₈
Løvetand . . . . . » 1/4 »	10	9 ₄	9 ₁₉
The . . . . . pr. Lod	6 ₃₁	5 ₁₉	6 ₁₄
Chokolade . . . . . pr. Pd.	85 ₁₆	96 ₁₀	92 ₁₅
Rosiner . . . . . pr. 1/4 Pd.	8 ₁₅	7 ₁₄	6 ₁₆
Svedsker . . . . . » 1/4 »	8 ₁₃	7 ₁₄	7 ₃
Tobak . . . . . » 1/4 »	21 ₁₆	19 ₃₀	15 ₃₂
Cigarer . . . . . pr. Stk.	5 ₁₈	5 ₁₁	5 ₁₀
Grøn Sæbe . . . . . pr. Pd.	17 ₁₄	18 ₃₂	16 ₁₈
Petroleum . . . . . pr. Pot	13 ₃₂	12 ₁₆	12 ₁₄
Rugbrød . . . . . pr. Pd.	20 ₁₆	21 ₁₄	17 ₁₆
Smør . . . . . pr. 1/2 Pd.	47 ₁₇	47 ₁₀	44 ₁₀
Margarine . . . . . » 1/2 »	29 ₁₈	27 ₁₁	26 ₁₄
Skummet Mælk . . . . . pr. Pot	5 ₁₇	5 ₁₁	3 ₃
Kød . . . . . pr. Pd.	41 ₁₈	38 ₁₇	38 ₁₈
Flæsk . . . . . » »	47 ₁₈	48 ₁₆	45 ₁₈
Kartofler . . . . . pr. 1/2 Fdk.	10 ₁₅	10 ₁₃	8 ₁₈
Ost . . . . . pr. Pd.	36 ₁₅	18 ₁₆	16 ₁₃
Æg . . . . . pr. 2 Stk.	10 ₁₇	11 ₁₆	11 ₁₇
Bayersk Øl . . . . . pr. 1/2 Fl.	10	9 ₁₆	10 ₃₀
Hvidt Øl . . . . . » 1/1 »	6 ₁₇	7 ₁₅	5 ₁₇
Brændevin . . . . . pr. Pægl	9 ₄	8 ₁₅	7 ₁₇
Kul . . . . . pr. Skp.	38	39 ₁₀	39 ₁₄
Cokes . . . . . » »	33 ₁₆	30 ₁₁	—

Tobak. I det hele taget gælder det vist nok almindeligt, at Landarbejdernes Forbrug mere end Byarbejdernes samler sig om en bestemt Normalkvalitet. En af de Handlende, hos hvem vi have erholdt Oplysninger om Detailpriserne i København, erklærede saaledes, at det var ham overordentlig vanskeligt at angive de Kvaliteter, som udgøre det almindelige Forbrug i Arbejderbefolkningen. Naar Arbejdsfortjenesten er god, bruges finere og dyrere Varer; naar Fortjenesten er ringe, nøjes Arbejderen med de sletteste Sorter. Det samme er — som det senere vil blive paavist — Tilfældet, naar Familiens Medlemsantal voxer. Hermed er dog ikke sagt, at den københavnske Arbejder i de gode Tider faar mindre for sine Penge end i de daarlige. For mange Varers Vedkommende er det sikkert ikke nogen slet Økonomi at bruge de dyrere og drøjere Sorter.

Lægger man de ovenfor anførte Detailpriser til Grund for en Værdiberegning for det samlede aarlige Forbrug, faas følgende Hovedresultater.

Den samlede aarlige Udgift pr. Familie andrager (for Byarbejdernes Vedkommende under Forudsætning af, at der er fuld Arbejdsfortjeneste hele Aaret):

for Haandværkere i København	1063 Kr.
» Haandværkere og Arbejdsmænd i Købstæderne . . .	971 »
» Haandværkere paa Landet	693 »
» Daglejere paa Landet paa egen Kost	659 »

Naar Land-Haandværkere og Arbejdsmænd enten helt eller delvis faa Kosten hos Arbejdsgiveren, bliver

Husholdningsbudgettet formindsket med 130 à 150 Kr. aarlig, idet den samlede Udgift da er:

for Haandværkere delvis paa Husbondens Kost	566 Kr.
» Daglejere delvis paa Husbondens Kost	524 »
» Daglejere helt paa Husbondens Kost	510 »

Hvis man for de Daglejeres Vedkommende, som faa deres Forplejning hos Husbonden, paaregner 270 Kostdage hos Arbejdsgiveren, idet den arbejdsledige Periode vilkaarligt sættes til 4 Uger, vil en voxen Landarbejders Kost altsaa have en Værdi af 55 Øre daglig. Hertil maa dog bemærkes, at dette er Værdien af den Kost, Arbejderen nyder, naar han selv skal skaffe sig den i Hjemmet, medens der hermed ikke er sagt noget om, hvad det koster Arbejdsgiveren at levere en Daglejer Kost. Dette Beløb er efter de tilfældige og spredte Oplysninger, der foreligge, adskilligt større end 55 Øre, — antagelig fordi Husbondens Kost er baade rigeligere og bedre end den, Daglejeren selv skaffer sig.

Efter at vi have betragtet den samlede Værdi af det aarlige Forbrug, vil det være af Interesse at kaste et Blik paa det specificerede Budget. Vi skulle dog ikke dvæle ved en Betragtning af de enkelte Poster, da det er vanskeligt at overskue de mange Tal, som her vilde være nødvendige for en Sammenligning. Vi anføre kun en Oversigt over Udgiftens procentvise Fordeling paa nogle faa Hovedkonti.

	Føde	Klæder og Fodtøj	Brændsel, Petroleum og Sæbe	Tobak og Aviser	Brændevin og bayersk Øl	Husleje
	0/0	0/0	0/0	0/0	2/0	0/0
Haandværkere i København	49 ₁₅	17 ₁₀	7 ₁₅	3 ₁₄	4 ₁₅	19 ₁₁
Haandværkere og Arbejdsmænd i Købstæderne	61 ₁₂	15 ₁₀	7 ₁₀	2 ₁₉	1 ₁₉	12 ₀
Haandv. paa Landet paa egen Kost . . .	60 ₁₁	17 ₁₃	8 ₁₁	2 ₁₄	2 ₁₂	9 ₁₉
Daglejere paa Landet paa egen Kost . . .	62 ₁₈	15 ₁₃	8 ₁₀	2 ₁₄	1 ₁₅	10 ₁₀
Haandv. paa Landet delvis paa Husbondens Kost . . .	59 ₁₀	18 ₁₂	9 ₁₂	2 ₁₃	1 ₁₂	9 ₀
Daglejere paa Landet delvis paa Husbondens Kost . . .	64 ₁₇	14 ₁₂	9 ₁₈	2 ₁₃	1 ₁₃	7 ₁₉
Daglejere paa Landet helt paa Husbondens Kost	61 ₁₆	15 ₁₈	9 ₁₄	2 ₁₃	1 ₁₃	9 ₁₈

Som man kunde vente, spiller Udgiften til Føde den mest fremtrædende Rolle i Arbejdernes Budget, idet der hertil i Reglen medgaar over $\frac{3}{5}$ af det hele Udgiftsbeløb. Kun for Haandværkere i København gaar Kostudgiften, naar Spiritus fraregnes, ned under Halvdelen af Totalbudgettet. Paa Grund af den større absolute Indtægt, der tilfalder denne Samfundsklasse, bliver der dog for denne et større Beløb til Føde end for selv de bedst stillede Landhaandværkere, medens Arbejderne i Provinsbyerne kunne anvende et større Beløb til Livets vigtigste Fornødenhed end baade Københavns og Landdistrikternes Arbejderbefolkning.

Paa den anden Side er der en Udgiftspost, som bliver særlig trykkende for de københavnske Arbejdere, nemlig Huslejen. Denne tager i København gennemsnitlig lidt over 19 pCt. af samtlige Udgifter eller godt og vel 200 Kroner, medens det tilsvarende Tal for Provinskøbstæderne er 12 pCt. (c. 116 Kr.), og medens selv den Landarbejdergruppe, som bor dyrest, kun behøver at anvende en halv Snes Procent til Leje og Reparation af Bolig.

Udgiften til Beklædning synes at holde nogenlunde Skridt med den samlede Udgift, idet den for Haandværkerfamilier udgør 17—18 pCt. og for den egentlige Arbejderbefolkning 14—15 pCt.

Med Hensyn til Spiritusudgiften skulle vi bemærke, at Opgivelserne gennemgaaende synes at være ufuldstændige. Besvarerne have formentlig i mange Tilfælde kun opgivet Forbruget i Hjemmet, medens forholdsvis store Kvanta af Brændevin og bayersk Øl købes og fortæres paa Arbejdsstedet.

De to tilbagestaaende Poster i Oversigten give ikke Anledning til Bemærkninger ud over dette, at Udgiften til Aviser overalt, men dog navnlig i Byerne, spiller en ret betydelig Rolle (i København 15—16 Kr. aarlig, i Købstæderne henimod 11 Kr.). Her er aabenbart et af de Punkter, hvor det gør sig stærkt gældende, at vi have med Elitearbejdere at gøre.

Det vil ikke være uden Interesse at sammenligne de her indvundne nye Erfaringer med lignende Oplysninger, som indeholdes i det af Indenrigsministeriet udgivne, foran citerede, Skrift om Arbejderforholdene i 1872. De to Undersøgelsers forskelligartede Ka-

rakter tillader imidlertid kun i ringe Omfang en Sammenligning.

For Haandværkere i København androg Udgiften til de vigtigste Fornødenheder (Husleje, Føde, Brændsel, Belysning og Klæder) i 1872: 660 à 760 Kr., medens Elitearbejdere i 1894 hertil forbrugte c. 1000 Kr. Tallene ere jo imidlertid ikke homogene, og Interessen knytter sig derfor mere til den procentvise Fordeling, som var saaledes:

	1872	1894
	%	%
Husleje	18	20
Føde, Brændsel og Belysning	76—74	62
Klæder	6—8	18

Som man vil se, have de forbedrede Velstandsforhold givet sig det relativt største Udslag med Hensyn til Beklædningen. Ved den store Forskel paa dette Punkt mindes man iøvrigt om, at Tallene for 1894 gælde Elitearbejdere. Udgiften til Føde, Brændsel og Belysning udgør nu et relativt mindre men absolut større Beløb end for 20 Aar siden.

Til Supplering af, hvad her er anført om Udgiftsbeløbene, skulle vi fremdrage, at den aarlige Gennemsnitsfortjeneste for Arbejdere i Haandværksdrift i København steg fra 7 à 800 Kr. i 1872*) til

*) Se Indenrigsministeriets Undersøgelse, Side V.

c. 900 Kroner i 1882*) og til c. 1000 Kroner i 1892.**)

For Provinskøbstædernes Vedkommende er Stigningen af de nævnte Udgiftsposter endnu betydeligere end i København, men den procentvise Fordeling er omtrent den samme i 1894 som i 1872, nemlig:

	1872	1894
	%	%
Husleje	10—12	12
Føde, Brændsel og Belysning	75—73	72
Klæder	15	16

Med Hensyn til Landarbejderne synes enhver Sammenligning imellem de to Undersøgelser udelukket paa Grund af den store Forskel i de Methoder, der ere anvendte saavel ved Materialets Indsamling som ved dets Bearbejdelse.

Med de foran anførte Forbehold med Hensyn til Muligheden af direkte Sammenligninger, skulle vi hidsette nogle Data til Belysning af Udgiftsbudgettets Fordeling i fremmede Landes industrielle Arbejderbefolkning. Disse Tal ere Gennemsnit af over 3200 Aarsregnskaber, indsamlede og bearbejdede paa ensartet Maade:***)

*) Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 7 (Tabel IV).

**) Rubin: Arbejdslønnen i København i 1892, Side 11.

***) Se nærmere E. R. Goulds foran citerede Afhandling i Conrads Jahrbücher.

Arbejdere i Kulminer og Jærnindustrien i	Familiens aarlige Fortjen- este	Af Udgiftsbudgettet faldt paa					
		Husleje	Føde	Klæder	Spiritus	Tobak	Bøger og Aviser
	Rmk.	%	%	%	%	%	%
Nordamerikanske Fristater	2300	13,17	42,12	30,13	3,10	2,13	1,11
England	2100	9,10	51,13	16,17	5,100	2,16	1,107
Frankrig	1700	7,18	52,14	18,17	13,100	1,13	0,177
Belgien	1400	8,16	49,19	18,11	3,13	1,12	0,18
Tyskland	1600	8,18	47,16	23,11	6,11	1,16	0,18
(Haandværkere i Køben- havn)		19,11	49,15	17,10	4,15	2,10	1,14

Hvad der strax falder i Øjnene ved Betragtningen af denne Tabel, er den store Regelmæssighed i Udgiften til Føde, som næsten overalt udgør Halvdelen af samtlige Udgifter. Kun Nordamerika gør en Undtagelse, men her koste Klæderne til Gengæld 30 pCt. af Totaludgiften. Naar der i Frankrig medgaar 13 pCt. af samtlige Udgifter til Spiritus, maa heri sandsynligvis være medregnet Vin. Iøvrigt maa vi indskrænke os til at referere disse Tal. Vi savne ganske Materiale til at øve Kritik overfor dem.

Som den vigtigste af Livets Fornødenheder kræver Føden en nærmere Betragtning, saa meget mere som der med Hensyn til denne Udgiftspost viser sig at være ret karakteristiske Forskelligheder mellem By- og Landarbejderne. For at faa nogenlunde overskuelige Tal have vi foretaget en Deling af Levnetsmidlerne i tre Grupper, saaledes som det fremgaar af efter-

staaende Tabel, der angiver den gennemsnitlige Udgift for samtlige Besvarere i hver Gruppe:

	Rugbrød, Kartofler, Grøntsager, Sago og Ris			Smør, Mælk, Kød, Flæsk, Ost og Æg			Andre Føde- varer (Urtekram)			Ialt til Føde	
	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ
	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.
København .	104	21	18,7	274	55	49,4	178	36	32,0	554	111
Købstæderne	119	23	19,7	346	62	57,3	139	28	23,0	604	113
Landhaandv. paa eg. Kost	100	18	22,8	236	42	53,1	106	19	24,1	432	78
Daglejere p. Landet paa egen Kost.	104	19	24,5	218	38	51,4	102	19	24,1	424	77

Der er saaledes en ikke ringe Forskel i Kostens S sammensætning. Landarbejderne bruge aabenbart forholdsvis langt mere af de grovere, vegetabiliske Fødemidler end Bybefolkningen. Forbruget af Urtekramvarer er størst i København, medens Købstadsarbejderne med deres relativt store Forbrug af Animalier maa siges at faa den kraftigste Kost. Da Familiernes Gennemsnitsstørrelse ikke er ganske ens i hver af de fire Grupper, maa vi for de absolute Tals Vedkommende tilraade at fæste Opmærksomheden paa de Kolonner, der angive Udgiften pr. Individ. Det er en Selvfølge, at de virkelige Forbrugsforhold ikke med fuld Nøjagtighed kunne læses ud af Tabellen,

idet de til en vis Grad tilsløres af Forskellighederne i Prisniveauet. Men dette har dog ikke saa stor en Indflydelse, at det Hovedindtryk, Tabellen giver, kan blive ukorrekt.

Vi have i det foregaaende meddelt en Række Momenter til et Billede af Elitearbejdernes Forbrugsforhold under de gunstigste økonomiske Betingelser. Vi skulle nu gaa over til en Undersøgelse af de Forandringer, som Normalforbruget i Almindelighed er underkastet, naar særlige Forhold paabyde en Reduktion af Totalbudgettet. Her maa vi imidlertid indskrænke os til en Betragtning af Byarbejderne, baade fordi vi delvis savne de nødvendige Oplysninger for Landarbejdernes Vedkommende, og fordi Materialets Størrelse for disses Vedkommende ikke tillader en yderligere Deling.

Vi skulle da først omtale Virkningen af, at Familien har en stor Børneflokk. Det viser sig, at den samlede aarlige Udgift pr. Individ andrager følgende Beløb:

	I København	I Købstæderne
	Kr.	Kr.
Naar Familien har 2 Medlemmer . . .	453	398
» » » 3 » . . .	326	286
» » » 4 » . . .	262	217
» » » 5 » . . .	195	189
» » » 6 » . . .	168	162
» » » 7 » . . .	172	161
» » » gennemsn. 8,3 Medl. .	166	—
» » » » 8,6 » .	—	142

De fleste danske Arbejderfamilier af Eliteklassen maa antages at bestaa af 2 Voxne og 3 Børn, altsaa ialt 5 Personer. Gaa vi ud fra en saadan Normalfamilie, se vi, at Udgiften pr. Individ aftager en Del, naar Børnetallet voxer, medens den stiger meget stærkt, naar Børnetallet bliver mindre end 3. Det er klart, at Forskellen maa være størst imellem de smaa Familier; thi der have de voxne (meget konsumerende) Medlemmer endnu Overvægten, ligesom det faste Forbrug (Husleje og Brændsel) her udgør en relativt større Del af det samlede Budget, end Tilfældet er i de store Husstande. — Lader man Øjet følge de to Talrækker fra oven nedad, faar man mod Slutningen af Kolonnerne Indtrykket af, at man nærmer sig stærkt til Existensminimet, idet Afstanden mellem Tallene bliver mindre og mindre. — Naar man erindrer, at der saa godt som altid er Balance mellem en Arbejderfamilies Indtægter og Udgifter, at der sjældent lægges noget op, kunde der synes at være noget forunderligt i de anførte Talrækker. Efter dem skulde en Arbejder med 8 Børn tjene en halv Gang saa meget som en barnløs Mand, der kun har sin Hustru at forsørge; thi den Omstændighed, at den førstnævnte køber billigere (og slettere) Varer, forklarer ikke den store Forskel. Rimeligt er det, at baade Hustruen og navnlig Børnene bidrage en ikke ringe Del til Familiens Underhold. Men iøvrigt er det jo ikke udelukket, at der arbejdes mere intensivt (holdes færre »blaa Mandage«) af Manden selv, naar han har mange Munde at mætte.

Der er enkelte Udgiftsposter, som opføres med omtrent det samme Beløb i smaa og store Husstande. Dette er — som berørt — navnlig Tilfældet med

Brændsel og Husleje. En Betragtning af Detailregnskaberne giver det Indtryk, at smaa og store Arbejderfamilier bo omtrent lige dyrt; ja, der synes endog — i hvert Fald i København — at kunne spores en lille Nedgang i Huslejen for de meget store Familiers Vedkommende. Det her foreliggende Materiale tillader dog ikke en sikker Slutning angaaende dette Forhold.

Udgiften til Føde voxer selvfølgelig med Familiens Størrelse, men den voxer ikke proportionalt dermed. Derhos finder der et ret interessant Forbrugsskifte Sted, saaledes at de store Husstande navnlig tvinges til at opgive en Del af Kolonialvareforbruget og af de vegetabiliske Fødemidler. Disse Forhold ere anskueliggjorte i den vedføjede Tabel. (Se næste Side).

Betragter man de absolute Udgiftsbeløb, vil man se, at en Familie paa 2 Medlemmer bruger over halvt saa meget til Føde som en Familie paa 8 Personer, og pr. Individ er Beløbet, som medgaar til Føde, mere end dobbelt saa stort for Familier med 2 Personer som for dem med 8. Dette har nu vel for en Del sin Grund i, at Børnene ikke ere saa stærkt tærende som de voxne Arbejdere. Men selv om man tager dette i Betragtning, er det dog klart, at der er en stor Forskel paa Ernæringen i smaa og store Husstande. At der dernæst ogsaa er en betydelig kvalitativ Forskel, fremgaar af Procenttallene. Det vil ses, at Bevægelsens Hovedretning er ens i Provinskøbstæderne og i København.

Et meget vigtigt Moment i hele Forbrugsspørgsmaalet er Indflydelsen af arbejdsledige Perioder.

	Rugbrød, Kartofler, Grøntsager, Sago og Ris			Smør, Mælk, Kød, Flæsk, Ost og Æg			Andre Føde- varer (Urtekram)			Ialt til Føde	
	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ	%	pr. Familie	pr. Individ
	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.
København:											
Familier med 2 Medl. . .	55	27	13 ₁₁	195	97	46 ₁₇	168	84	40 ₂	417	209
Familier med 3 Medl. . .	83	27	17 ₁₃	240	80	49 ₁₈	160	53	33 ₉	483	161
Familier med 4 Medl. . .	88	22	16 ₅	281	70	52 ₁₄	166	42	31 ₁₁	534	133
Familier med 5 Medl. . .	103	21	19 ₁₄	251	50	45 ₁₈	163	33	34 ₈	527	105
Familier med 6 Medl. . .	114	19	20 ₁₂	272	45	48 ₁₂	178	30	31 ₆	564	94
Familier med 7 Medl. . .	148	21	22 ₁₀	295	42	45 ₁₈	201	29	31 ₁₃	644	92
Familier med 8 Medl. og derover . .	155	19	20 ₁₀	379	45	48 ₁₆	245	29	31 ₁₄	780	94
Købstæderne:											
Familier med 2 Medl. . .	63	32	13 ₁₆	281	140	60 ₁₁	122	61	26 ₈	467	233
Familier med 3 Medl. . .	91	31	17 ₁₆	298	99	57 ₁₄	129	43	25 ₁₀	518	173
Familier med 4 Medl. . .	99	25	18 ₁₂	308	77	57 ₁₀	134	33	24 ₁₈	540	135
Familier med 5 Medl. . .	101	20	17 ₁₂	332	66	57 ₁₀	150	30	25 ₁₈	583	117
Familier med 6 Medl. . .	109	18	17 ₁₄	363	61	58 ₁₀	154	26	24 ₁₆	626	104
Familier med 7 Medl. . .	166	24	22 ₆	415	59	57 ₁₂	145	21	20 ₁₀	726	104
Familier med 8 Medl. og derover . .	197	23	24 ₁₀	418	49	52 ₁₂	186	22	23 ₁₂	802	94

Det er klart, at Forbrugets Størrelse og Sammensætning maa forandres, naar Fortjenesten aftager eller ganske ophører. Selv hvor Lønningsforholdene ere saa gunstige, at der kan opspares noget i den gode Tid, ville de arbejdsledige Uger sætte deres Spor i Husholdningsregnskabet. Men paa hvilke Punkter? Idet vi lade Tallene besvare dette Spørgsmaal, skulle vi bemærke, at de 77 Husholdninger, hvorfra vi have Oplysninger om dette Forhold, omfatte baade smaa og store Husstande, saaledes at det gennemsnitlige Antal Personer i hver bliver lidt under 5. I Tabellen angives Mængden og Værdien af det ugentlige Forbrug af 19 Varesorter, saavel i København som i Provinsbyerne. (Se næste Side).

Det bekræfter sig, at Forbruget af hver enkelt Vare synker med Fortjenesten. Men medens enkelte Poster, f. Ex. Brød, kun forandres meget ubetydeligt, er der andre, f. Ex. Æg og bayersk Øl, som i den arbejdsledige Tid næsten ganske forsvinde.

Efter Forbrugets Elasticitet kan man dele de her behandlede 19 Varer i tre Grupper, hvoraf den første repræsenterer det faste Forbrug, den anden det Forbrug, hvis Elasticitet er omtrent som hele Budgettets, og endelig en tredje, bestaaende af de Varer, der ere mest følsomme overfor Forandringer i Købeeften.

Gruppe I bestaar af:

Rugbrød, Kartoffler, Cikorie, The, Sæbe og Petroleum.

	Kvantitets- enhed	København				Købstæderne						
		Fuldt Arbejde		Delvis Arbejde		Fuldt Arbejde		Delvis Arbejde		Intet Arbejde		
		Kvantitet	Værdi	Kvantitet	Værdi	Kvantitet	Værdi	Kvantitet	Værdi	Kvantitet	Værdi	
Rugbrød	Pd.	19 ¹⁹	101	19 ¹⁴	100	19 ²	99	21 ¹⁸	118	21 ¹²	114	
Smør	Pd.	2 ⁸¹	202	2 ²⁹	177	1 ⁹¹	148	2 ⁴⁰	178	1 ⁶⁰	118	
Mælk	Potter	6 ⁵	37	5 ⁶	31	4 ³	25	9 ²	50	7 ¹⁷	40	
Kød og Flæsk	Pd.	8 ¹⁴	378	6 ¹⁸	308	4 ²	191	7 ⁴	323	3 ¹⁸	168	
Kartofler	Skpr.	0 ⁸⁴	54	0 ⁸⁹	50	0 ⁵⁵	46	0 ⁸⁴	55	0 ⁸²	53	
Ost	for Øre		37		34		22		33		23	
Æg	Stkr.	14 ⁸	79	9 ³	50	1 ⁶	9	12 ⁹	75	2 ¹⁸	16	
Grøntsager	for Øre		35		27		20		31		17	
Sukker	Pd.	3 ⁰	64	2 ⁷	57	2 ⁹	42	3 ²	61	1 ⁹	36	
Kaffe	Pd.	0 ⁴⁵	72	0 ⁴²	67	0 ³⁵	56	0 ⁴⁴	60	0 ³⁷	50	
Cikorie	Pd.	0 ²⁷	10	0 ²⁶	9	0 ²⁶	9	0 ³⁷	9	0 ³⁴	8	
The	Pd.	0 ⁹⁹	17	0 ⁸⁹	17	0 ⁸⁸	15	0 ¹⁰	19	0 ¹⁰	19	
Bayersk Øl	Halve Flasker	10	100	5	50	1	10	3	29	0	0	
Hvidt Øl	Flasker	11	73	9 ⁴	45	5 ⁴	36	14	105	7	53	
Brændevin	Flasker	0 ⁹	25	0 ¹⁸	23	0 ¹⁷	20	0 ⁸	20	0 ²	5	
Tobak	Pd.	0 ²¹	18	0 ²⁰	17	0 ¹⁸	15	0 ²⁹	22	0 ²¹	16	
Cigarer	Stkr.	3 ⁷	21	1 ⁷	10	0 ⁵	3	5 ²	27	1 ¹	6	
Sæbe	Pd.	1 ²	21	1 ²	21	1 ¹	19	1 ⁴	25	1 ⁴	25	
Petroleum	Potter	2 ³	30	2 ⁵	33	2 ⁸	34	2 ¹	26	2 ²	28	
Ialt Værdi			13-74		11-30		8-19		12-16		10-16	7-95

Gruppe II:

Mælk, Ost, Grøntsager, Kaffe, Hvidt Øl, Brændevin og Tobak.

Gruppe III:

Smør, Kød og Flæsk, Æg, Sukker, Bayersk Øl og Cigarer.

Sættes Værdien af det ugentlige Forbrug af hver af disse Varegrupper i Perioder med fuldt Arbejde lig 100, faas følgende Forholdstal:

	København		Købstæderne	
	Perioder med delvis Arbejde	Arbejdsledige Perioder	Perioder med delvis Arbejde	Arbejdsledige Perioder
Gruppe I	98,7	95,2	100	98,10
Gruppe II	82,2	65,4	83,8	63,8
Gruppe III.	77,1	47,7	70,7	48,5
Samtlige 19 Varer . .	81,9	59,6	83,5	65,4

Af alle 19 Varer er der kun en, hvis Forbrug stiger med en Ubetydelighed i den mindre gode Arbejdstid: Denne Vare er Petroleum, og Forklaringen er simpelt hen den, at den arbejdsledige Tid for største Delen falder i Vintermaanederne.

For at kunne maale Betydningen af den ved Arbejdsledighed foraarsagede Forandring i Arbejdernes Levevis er det nødvendigt at kende Arbejdsledig-

hedens Omfang. Dette er imidlertid meget forskelligt i de enkelte Erhverv. Efter de Oplysninger, Skemaerne indeholde, stiller Forholdet sig saaledes:

København. *)

	Fuldt Arbejde	Delvis Arbejde	Intet Arbejde
	Maaneder	Maaneder	Maaneder
Murere	8,5	1,6	1,9
Malere			
Tømrere			
Skibstømrere	9,5	0,6	1,9
Bogbindere	10,3	0,9	0,8
Blikkenslagere			
Sadelmagere			
Snedkere			
Skomagere	11,7	0,3	0
Skrædere			
Bagere			
Cigarmagere	10,7	0,6	0,7
Møllere			
Smede			
Fabrikarbejdere			
Andre Erhverv			

Købstæderne.

	Fuldt Arbejde	Delvis Arbejde	Intet Arbejde
	Maaneder	Maaneder	Maaneder
Murere	7,4	2,3	2,3
Malere			
Tømrere			
Arbejdsmand	8,3	1,9	1,8
Bødkere	8,6	2,3	1,1
Glarmestre			
Sadelmagere			
Snedkere			
Skomagere	11,1	0,7	0,2
Skrædere			
Bagere			
Cigarmagere	11,8	0,1	0,1
Smede			
Typografer			
Fabrikarbejdere			
Andre Erhverv			

*) Disse Tal vise en mindre Arbejdsledighed end de af Marcus Rubin i det foran citerede Skrift angivne, hvilket er ganske naturligt, da vor Undersøgelse kun omfatter Elitearbejdere.

Som Gennemsnit for samtlige af Undersøgeisen omfattede Arbejdere kan man paaregne:

	i Køben- havn	i Køb- stæderne
	Maaneder	Maaneder
Fuldt Arbejde	10 ₁₂	9 ₁₄
Delvis "	0 ₁₃	1 ₁₅
Intet "	1 ₁₀	1 ₁₁

Anvender man disse Oplysninger til en Reduktion af de foran angivne Totalsummer for Udgiftsbudgettet under Forudsætning af fuldt Arkejde hele Aaret rundt, faar man:

for København:

Faste Udgifter aarlig		358,5 Kr.
Udgift til de foran nævnte 19 Varer {	i 310 Dage à 196 Øre	617,6 "
	i 24 " à 161 "	38,6 "
	i 31 " à 117 "	36,3 "
	Ialt	1031 Kr.

for Købstæderne:

Faste Udgifter aarlig		339,0 Kr.
Udgift til de foran nævnte 19 Varer {	i 286 Dage à 174 Øre	497,6 "
	i 46 " à 145 "	66,7 "
	i 33 " à 114 "	37,6 "
	Ialt.	921 Kr.

Disse Tal angive altsaa de virkelige, gennemsnitlige Beløb, som aarlig forbruges af Elitearbejdere med en Husstand af normal Størrelse.